

Kriminologiska institutionen

Galna kvinnor och frånvarande män

-En kritisk diskursanalys av medias framställningar av
relationsvåldets dödsoffer

Examensarbete 15 hp

Kriminologi
Kriminologi, kandidatkurs (30 hp)
Vårterminen 2017
Alexandra Dahlman och Maria Spångö

Sammanfattning

Sedan 1990-talet har brottsoffer fått en alltmer framträdande roll i media. Brottsoffer har börjat uppmärksammas mer och mer i samhället och den viktologiska forskningen tar allt större plats inom den kriminologiska disciplinen.

Tidningsmedia har en stor inverkan på den allmänna opinionsbildningen. Det sker en växelverkan mellan media och medborgarna. Sättet som brottsoffer framställs i media kan därmed komma att påverka den generella synen på brottsoffer.

Trots att vi lever i ett av världens mest jämställda länder finns det ändå tydliga skillnader på hur män och kvinnor framställs i media. Detta i kombination med att begreppet brottsoffer är starkt förknippat med kvinnor kan vara problematiskt, då medias framställningar av kvinnliga och manliga brottsoffer kan vara konstituerande för vilka som får legitim status som brottsoffer.

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur media framställer dödsoffer för våld i nära relationer och om eventuella skillnader kan förklaras utifrån ett genusperspektiv. För att närma oss problemet har vi valt att göra en kvalitativ, kritisk diskursanalys av svensk tryckmedia. Målet är att identifiera de diskurser som ligger till grund för en kvälls- och en dagstidnings rapportering om mord i nära relationer. Resultaten kommer sedan analyseras utifrån genusvetenskapens identifierade dikotomi man/kvinna och genusordningen.

Vår analys ledde till identifieringen av fyra olika diskurser: *galna kvinnor*, *typiskt genusgörande*, *känslor* samt *familj och vänner*. Vår slutsats är det finns en tydlig skillnad mellan tryckmedias framställningar av kvinnliga och manliga mordoffer i nära relationer. Dessa skillnader tydliggjordes genom diskurserna och kan förklaras med hjälp av genusteorin.

Nyckelord: brottsoffer, mordoffer, relationsvåld, svensk media, framställningar, manligt, kvinnligt, genusteori

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
1. INLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	6
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.4 DISPOSITION	7
2. TIDIGARE FORSKNING.....	8
2.1 FRAMSTÄLLNINGAR PÅ BROTTSOFFER I SVENSK PRESS.....	9
2.2 DET IDEALA OFFRET	9
2.3 "MANLIGT" OCH "KVINNligt"	10
3. TEORI.....	10
3.1 GENUS	11
3.2 MEDIA, GENUS OCH OFFERSKAP	12
4. METOD	13
4.1 KVALITATIV METOD	13
4.2 DISKURSANALYS.....	14
4.3 FAIRCLOUGHS KRITISKA DISKURSANALYS.....	15
4.4 TRANSITIVITET OCH MODALITET	16
4.5 FORSKNINGSDSIGN OCH AVGRÄNSNINGAR	17
5. METODOLOGISKA BEGREPP OCH ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	18
5.1 CREDIBILITY OCH DEPENDABILITY	18
5.2 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	19
6. ANALYS.....	19
6.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID ANALYSEN	19
7. RESULTAT.....	20
7.1 GALNA KVINNOR.....	20
7.2 TYPISKT GENUSGÖRANDE	22
7.3 KÄNSLOR	24
7.4 FAMILJ OCH VÄNNER	25
8. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	26
8.1 VIDARE FORSKNING	29

9. KÄLLFÖRTECKNING	30
9.1 LITTERATURLISTA	30
9.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	31
9.3 ARTIKELFÖRTECKNING.....	33
BILAGA	35
ANALYSFRÅGOR.....	35

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det var först under 1970-talet som brottsoffer började diskuteras och forskas om i Sverige och under 1990-talet publicerades det flera hundra artiklar per år (Sarnecki, 2013:484, 487–488). Under 1990-talet började även media att producera kriminaljournalistiska artiklar där brottsoffret fick en mera framträdande roll än tidigare (Lindgren & Lundström, 2010:11).

Mediebruset är svårt att stänga av. Varje dag blir vi påverkade av medias direkta och subtila budskap och det är ytterst svårt att värja sig mot medias påverkan (Järvå & Dahlgren, 2013:315). Tidningsmedia har en stor genomslagskraft och kan påverka vad människor har åsikter om (ibid.) och för olika grupper i samhället kan de idéer som omger ett visst begrepp få långtgående konsekvenser. Om till exempel ett brottsoffer inte ges en brottsofferstatus kan hjälp och stöd från polis och brottsofferorganisationer till viss del utebli (Lindgren & Lundström, 2010:7). Helst ska brottsoffret uppvisa de karaktärsdrag som identifierats av kriminologen Nils Christie i hans resonemang om det ideala offret. Christie beskriver hur brottsoffret bland annat bör vara svagt i relation till gärningspersonen och fri från skuld i det som hänt (Christie, 2001:47–50).

När tidningar skriver artiklar om brottsoffer så bidrar dessa till brottsofferkonstruktionen, vilket är den "kulturellt präglade mediebild av de drabbade" (Lindgren & Lundström, 2010:9). Medias bild av brottsoffer blir sedan gemene mans bild av hur ett brottsoffer är. Rollen som brottsoffer är på vissa sätt strukturellt associerat till kvinnor, bland annat då bilden av brottsoffret i media framför allt är en person av kvinnligt kön (ibid:107). Om detta strukturella förhållande återfinns i tidningsmedia så cementeras en uppfattning att män inte får eller kan vara brottsoffer på samma villkor som kvinnor, vilket vi anser skulle kunna få konsekvenser för män när de utsätts för brott. Den kulturella/sociala konstruktionen av brottsoffer i media borde därför vara ett viktigt ämne och mål för den viktimologiska forskningen.

Media och det övriga samhället befinner sig inte i ett vakuum, separerat från varandra, utan en växelverkan dem emellan kommer ske (Järvå & Dahlgren, 2013:315). Denna ömsesidiga påverkan kan ge effekter både på genus- och brottsofferdiskursen. Textproducenterna kan komma att påverka hur vi ser på relationsvåld och vilka det är som tillåts vara legitima brottsoffer. Om forskaren utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv på medier så ses texterna som en arena för diskursen om brottsoffer vilket gör media delaktig i skapandet av den sociala verkligheten, vilket i längden får konkreta konsekvenser (ibid:12). Den diskursiva praktiken (textskapande och textkonsumtion) blir helt enkelt konstituerande av den sociala verkligheten och bidragande till dess utveckling.

Medias nyhetsrapportering om brottslighet består av två delar: dels bilden av brottslingen, en representant för "de andra", dels bilden av brottsoffret. Båda figurerna stärker sammanhållningen i samhället. Den ena genom att skapa en syndabock vars överträdelser vi kollektivt kan förhålla oss till, samtidigt som vi kan sympatisera och identifiera oss med brottsoffret (Lindgren & Lundström, 2010:14). Medias fokus på brott har ofta ett brottsofferperspektiv och det är inte en kontroversiell tanke att det kommer ske ett genusgörande även i dessa berättelser. Artiklarna är ofta formade för att väcka vår sympati med de utsatta, vilket lättast görs om vi känner igen de karaktärsdrag som brottsoffren tillskrivs så som manliga eller kvinnliga. Likheter finns med den kritiska kriminologin som belyser medias roll i upprätthållandet av maktrelationer i samhället (ibid:17). Brottslingar och deras offer kan presenteras på olika sätt och media besitter makten att förändra den rådande diskursen. Den konstruktivistiska synen på medier menar dock inte att representationen av brottsoffer sker godtyckligt (ibid.). Det föreligger snarare vissa etablerade hegemoniska mönster för hur ett fenomen beskrivs eller tolkas på, det vill säga att det finns en rådande diskurs om brottsoffer. Vår uppsats utgår ifrån att denna diskurs kommer vara färgad av genus, precis som så mycket annat i vår sociala verklighet.

1.2 Problemformulering

Vi har valt att titta närmare på hur brottsoffer framställs i media och se om det finns skillnader på hur man framställer manliga och kvinnliga mordoffer. Vårt empiriska material består av tidningsartiklar och även om vi har valt att använda begreppet "media" kommer vi alltså enbart analysera tidningsartiklar. Medierna har stor påverkan på hela samhället (Järvå & Dahlgren, 2013:315) och det är svårt att undvika vad som skrivs i tidningarna. Detta är särskilt sant i dagsläget i och med den snabba spridningen av nyheter på sociala medier (Statens medieråd, 2016-12-07). Därför anser vi att frågan om medias framställning av kvinnliga och manliga brottsoffer är relevant och mycket viktig att lyfta fram.

Vi valde att titta närmare på om det är någon skillnad på hur medierna skriver om manliga och kvinnliga mordoffer eftersom det anses vara mer accepterat för kvinnor att ges en offerstatus (Lindgren & Lundström, 2010:107, Heber, 2012:186, Åkerström, 2014:438). Brottsofferstatus är en bekräftelse av omgivningen att individen blivit utsatt för brott, vilket möjliggör tillgången till samhällets brottsofferstöd (Brottsoffermyndigheten, 2012).

För enkelhetens skull kommer termen mordoffer användas genomgående i detta arbete. Det är dock inte den juridiska definitionen enligt 3:1 § brottsbalken (mord) som åsyftas, utan alla som fallit offer

för dödligt våld i nära relationer räknas med, oavsett om den juridiska bedömningen är mord, dråp eller vållande till annans död (3:1, 3:2 och 3:7 §§ brottsbalken).

För att begränsa uppsatsens omfång har vi valt att titta närmare och analysera mordfall i nära relationer. Anledningen till att valet föll på just mordoffer som varit i relation med sin gärningsperson var för att vi antagit att detta är en typ av brottslighet som media behandlar utförligare än många andra brottstyper.

Det är väldigt sällan som våld i nära relationer leder till en polisanmälan (Brottsförebyggande rådet, 2017). Män kan speciellt känna att det är svårt att anmäla en misshandel där gärningspersonen är en kvinna som mannen har eller haft en nära relation med, med risk att han skulle framstå som svag (Dagens Nyheter, 2013-10-07). På så vis ger samhället inte män samma möjligheter att uppnå en offerstatus om man jämför med kvinnor. Av dessa skäl anser vi att det är viktigt att män och kvinnor framställs på ett likartat sätt i media. Skulle detta ske kan eventuellt fler män ges en offerstatus, vilket möjliggör att olika brottsofferstödande åtgärder lättare kan komma dem till handa från statliga myndigheter och civilrättsliga organisationer (Lindgren & Lundström, 2010:7).

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur media framställer mordoffer för relationsvåld utifrån ett genusperspektiv. Med en kritisk diskursanalys ska vi klargöra hur tidningarna framställer dessa mordoffer som är eller har varit i ett förhållande med gärningspersonen. Vi kommer sedan analysera vilka genusstukturer medias framställningar avspeglar. De forskningsfrågor vi valde att ha med i undersökningen är:

1. Hur ser tidningsmedias framställning av relationsvåldets mordoffer ut?
2. Framställer tidningsmedia kvinnliga och manliga brottsoffer olika?
3. Hur kan en genusteoretisk läsning belysa eventuella skillnader i tidningsmedias framställning av kvinnliga och manliga mordoffer?

1.4 Disposition

1. Inledning: I detta avsnitt har vi diskuterat brottsoffer, media och hur media kan påverka allmänheten. Vissa begrepp har definierats och uppsatsens syfte och frågeställningar presenterats.

2. Tidigare forskning: Här presenteras tidigare, relevant forskning som bedrivits om brottsoffer och hur media framställer brottsoffer. Nils Christies teoretiska figur; det ideala offret beskrivs. Därefter

tar vi bland annat upp forskning om den problematiska maktasymmetrin som finns mellan manligt/kvinnligt när det kommer till mord i nära relation.

3. Teori: Detta avsnitt handlar främst om genusteori. Under ”Media, genus och offerskap” diskuteras dagordningsteorin (som i huvudsak handlar om hur media påverkar allmänheten), viktimiteringsideologin (om hur ett offer bör bete sig och må) och Nils Christies resonemang om det ideala offret. Christies resonemang kommer vi att använda som ett analysverktyg medan genusteorin, dagordningsteorin och viktimiteringsideologin används som förklaringsmodeller till de eventuella skillnaderna på framställningarna av manliga och kvinnliga mordoffer i media.

4. Metod: I detta avsnitt presenteras vår metod. Med kvalitativ metod; diskursanalys har vi analyserat vårt empiriska material. Textanalysbegreppen transitivitet och modalitet kommer beskrivas. Vår forskningsdesign och uppsatsens avgränsningar presenteras i slutet av avsnittet.

5. Metodologiska begrepp och överväganden: Här beskrivs begreppen som används vid bedömningen av vetenskaplig kvalitet på kvalitativa studier. I detta avsnitt finns också de etiska överväganden vi gjorde under vår studie.

6. Analys: I analys-avsnittet förklarar vi hur vi gick tillväga när vi utförde vår analys och beskriver mer ingående hur vi använde vald metod.

7. Resultat: Under resultat-avsnittet presenteras de fyra olika diskurserna vi upptäckte under vår analys. Vi visar även hur vi använt oss av tidigare forskning och valda teorier för att ge styrka åt våra argument.

8. Avslutande Diskussion: Här diskuterar vi våra resultat och ger förslag på vidare forskning.

2. Tidigare forskning

Forskning om brottsoffer (viktimologi) är idag ett etablerat fält och likaså mediaforskning som fokuserar på kriminaljournalistik. Däremot är forskningen om hur media framställer brottsoffer inte lika stor som forskningen som bedrivs utifrån ett gärningsmannaperspektiv (Nilsson, 2012:140–141, Lindgren & Lundström, 2010:10). Fascinationen över brottets karaktär och gärningspersonen tar lätt över och därför hamnar fokus mer sällan på brottsoffret i både media och medieanalyserna. Detta är också något som visar att mer forskning beträffande massmedias rapportering och framställning av brottsoffer behövs (Lindgren & Lundström, 2010:10–11).

2.1 Framställningar på brottsoffer i svensk press

Bo Nilsson har bedrivit forskning om hur brottsoffer framställs i nutida svensk dags- och kvällspress. Hans analys bestod av artiklar skrivna 2010 (Nilsson, 2012). Han kom fram till att media ofta ställer brottsoffret i relation till gärningspersonen och att tidningarna ofta framställer offret så att det ska passa in i Christies resonemang om det ideala offret (detta begrepp diskuteras längre ner i avsnittet) samtidigt som de vill få gärningspersonen att framstå som ond och hämningslös (ibid:143). Vår studie skiljer sig från Nilssons på så sätt att vi vill göra en jämförelse mellan manliga och kvinnliga framställningar. Men vi kommer, i likhet med hans studie, också se över hur brottsoffren beskrivs och om det finns en koppling till Christies resonemang.

En annan forskare som bedrivit forskning om hur brottsoffer framställs i svensk press är medieforskaren Ester Pollack. Hennes studie består av en tvärsnittsstudie där hon undersökte sex stora svenska dagstidningar utgivna under 1995 (Pollack, 2001:264). Pollack kom fram till att brottsoffer numera presenteras i större utsträckning i förgrunden än tidigare. Numera benämns dessutom brottsoffren ofta med sitt fulla namn och de får berätta sin del av historien i egenskap som huvudrollsinnehavare. Denna tidigare forskning blir relevant för vår studie eftersom vi kommer undersöka hur brottsoffer framställs idag och om kvinnor och män framställs på ett likartat sätt.

I *Ideala offer, och andra - konstruktioner av brottsutsatta i medier* har Simon Lundgren och Ragnar Lundström studerat den övergripande bilden av brottsoffer i svensk rikstäckande dagspress från 1995 till 2008. De har kommit fram till att antalet artiklar i tidningspressen varit konstant under den tidsperioden med ungefär en artikel per dag och tidning. Materialet har bland annat analyserats i relation till analysverktyget om ideala offer. Författarna har kommit fram till att män som offer är mycket mindre framträdande då brottsoffer-rapporteringen oftare tar sikte på kvinnlig utsatthet (Lundgren & Lundström, 2010:107). Till skillnad från Lundgren och Lundströms studie undersöker denna uppsats framställningar av brottsoffer av en specifik typ; offer utsatta för dödligt våld i nära relationer. Dessutom kommer vi att göra en jämförelse mellan könen och därmed få fram om män och kvinnor framställs på olika sätt och hur eventuella olikheter tar sig uttryck.

2.2 Det ideala offret

Nils Christie har skrivit om vilka offer som blir accepterade och får en offerstatus från samhället. För att bli det bör offret, enligt Christie, vara svag i relation till gärningspersonen, befinna sig på vad som kan anses vara en respektabel plats och utföra en respektabel aktivitet. Offret bör dessutom helst inte känna gärningspersonen som ska kunna ses som "stor och ond" i relation till offret. För att passa in som idealiskt offer krävs det även att offret är tillräckligt inflytelserik för att kunna hävda sin status

som offer (Christie, 2001:47–50). Vi kommer använda detta resonemang som ett analysverktyg i vår studie för att se om media framställer brottsoffer av olika kön så att de ska passa in på Christies resonemang om det ideala offret.

2.3 ”Manligt” och ”kvinnligt”

Malin Åkerström och Anita Heber har forskat om manliga brottsoffer och kommit fram till att män som drabbats av brott har särskilt svårt att förhålla sig till en status som brottsoffer. Offerskapet är ofta något som förknippas med svaghet och det är något män sällan vill framstå som (Åkerström, 2014:438, Heber, 2012:186). Detta blir relevant i vår forskning eftersom vi kommer titta på hur manliga och kvinnliga offer framställs i media, på eventuella skillnader däremellan och om den eventuella skillnaden på manliga brottsoffer kan förklaras med hjälp av genusteorin.

Brottsförebyggande rådet har visat att det ungefär är 17 kvinnor som blir mördade av en nuvarande eller tidigare partner varje år. Motsvarande siffra för män ligger på ungefär fyra per år (Brottsförebyggande rådet, 2017:88–89). Denna statistik blir relevant i vår forskning eftersom det är en skillnad mellan könen i antalet mord per år, vilket kommer reflekteras i antalet skrivna artiklar per kön. Det borde dock inte vara problematiskt att hitta artiklar om mördade män eftersom det ändå inträffar ett antal fall per år.

Det har även bedrivits forskning om huruvida kvinnor påverkas mer av sina känslor än män och om män skulle vara mer rationella än kvinnor. Detta är ett antagande som inte är helt ovanligt förekommande i samhället. Forskningen har dock visat att detta inte stämmer. Kvinnor och män är lika känslostyrda och rationella (Forskning, 2015). Men antagandet att män och kvinnor agerar olika på grund av sina känslor kan eventuellt synas i vårt forskningsmaterial eftersom detta är en del av dikotomin män och kvinnor. Vi kommer undersöka hur kvinnor och män framställs i media och om mordoffrets känslor på något sätt finns omnämnda i framställningarna.

3. Teori

*”Att göra genus är att göra skillnad, där skillnad inte finns. Konkret och abstrakt: att hålla isär.”
(Hirdman, 2001:65).*

Eftersom vår analys utgörs av hur media framställer manliga och kvinnliga offer och om det finns eventuella skillnader i framställningarna valde vi att använda oss av genusteorin som fokuserar på de förutfattade meningarna som finns i samhället på hur man bör vara som kvinna eller man. Genusteorin

ger en lämplig teoretisk grund då den ger oss möjlighet att koppla medias eventuella åtskillnad av män och kvinnor till den konstaterade åtskillnaden mellan könen i samhället.

3.1 Genus

Ordet genus kommer från latin och betyder slag, släkte, kön och började användas av kvinnoforskare i Sverige under 1980-talet (Hirdman, 2001:11). Det finns ingen enhetlig definition av begreppet genus inom genusforskningen men när genus diskuteras i samhället så handlar det ofta om påstådda skillnader mellan könen. Konsekvensen av dessa skillnader är att det finns vissa förutfattade meningar om vad det innebär att vara kvinna eller man. Det finns en bild av tankemönster, handlingsmönster och egenskaper som tillräknas könen, exempelvis brukar fallenhet för omvårdnad av andra tillskrivas kvinnor (Lander, 2003:22). Ofta är dessa identiteter uppställda som en funktionell dikotomi med uppfattningen att vi behöver dessa skillnader och drar ömsesidig nytta av dem (Hirdman, 2001:11).

Dikotomin man/kvinna tar sig många olika uttryck. Många är de roller som spelas och mycket kan definieras med genus: stor och liten, intellektuell och emotionell, stark och svag, god och ond, man och fru, jag och du, förövare och offer (ibid:38, 71). Dikotomin man/kvinna kallas inom genusvetenskapen för *binär könsuppfattning* (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2016). Dikotomin ger en uppdelning av män och kvinnor som är motsatta och ömsesidigt uteslutande. Den ger inte möjlighet till nyanser utan skapar motpoler och kategorier som kan rangordnas (ibid.). Denna uppdelning av könen samt den manliga överordningen är de två grundpelarna till teorin om genusordningen (ibid.) (begreppet genusordning förklaras nedan).

Begreppet genus kan sägas syfta till att "bryta antagandet av naturlighet som finns i begreppet "socialt kön" (Lander, 2003:28). Femininitet och maskulinitet är inte något vi passivt blir tilldelat utan något vi aktivt gör i en kontinuerlig process. Denna åtskillnad producerar och reproducerar den kvinnliga underordningen. Kön är sociala processer som enligt vissa forskare har en deterministisk grund (Hirdman, 2001:13, Lander, 2003:31). I detta arbete är dock frågan om eventuella sociopsykologiska skillnader mellan könen inte relevant då vi utgår ifrån att det i samhället finns idéer om manligt och kvinnligt som cementerar den kvinnliga underordningen. Hur underordningen uppstod och vad den i grunden beror på är inte föremål för vårt arbete utan meningen är att belysa dess uttryck i media ur en viktologisk synpunkt. Alla föreställningar och antaganden om manligt och kvinnligt resulterar i en hierarki. Denna hierarki i kombination med i-sär-hållande av män och kvinnor är vad som kallas genusordningen (Hirdman, 2001:75). Genusordningen resulterar i att samhällen skapar och upprätthåller en samhällsordning där könen tillskrivs olika roller, uppgifter och positioner (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2016). Exempelvis så har tidigare forskning

visat att brottsofferrollen är mer förknippad med femininitet än med maskulinitet, vilket resulterar i att detta är ett område där kvinnan är normen istället för mannen. Den socialt konstruerade genusordningen får negativa konsekvenser både för de som identifierar sig som kvinnor, män eller ickebinära¹.

3.2 Media, genus och offerskap

En stor del av medias makt ligger i den generella uppfattningen att media talar för allmänheten (Nilsson, 2012:137). Denna uppfattning i kombination med medias signifikans vid “reproduktion av kultur och ideologier i vid mening” (ibid.) leder till antagandet att medias underliggande föreställningar om genus blir betydelsefulla för människors uppfattning om genus. Samhället har blivit mer jämställt men medias framställning av kvinnor och män är fortfarande väldigt ojämn (Statens medieråd, 2017-01-10). Den kvinnliga underordningen är problematisk men samtidigt så fundamental och konsekvent i vårt samhälle att de flesta av oss inte ser dessa mönster (Lander, 2003:22). Vad som skrivs i media påverkar våra åsikter (Järvå & Dahlgren, 2013:315). Medias påverkan gör det därför viktigt att syna hur brottsoffer framställs då detta kan reproducera våra föreställningar om manligt och kvinnligt. Lindgren och Lundström har i sitt arbete fastslagit att mängden manliga brottsoffer i deras forskningsmaterial är liten och att detta kan bero på svårigheter att tillskriva män offerstatus på grund av våra föreställningar om det (kvinnlige) ideala offret (Lindgren & Lundström, 2010:28-29).

Den viktigaste och mest beprövade teorin om medias påverkan på människor är den så kallade dagordningsteorin. Teorin går ut på att media kan påverka vad människor har åsikter om. Detta eftersom vi själva inte kan undersöka världens komplexa verklighet utan måste förlita oss på att journalister lyfter fram det som är viktigt i dagsläget. Teorin tar också upp att vi indirekt lär oss hur den sociala verkligheten ska konstrueras enligt medias direktiv. Människors kunskap om ett visst ämne kan också spela in i hur pass påverkad en person blir av medierna. Har individen i fråga ingen erfarenhet av exempelvis brott och brottsoffer blir denne mer påverkade av hur media skriver om dessa ämnen än personer som är väl insatta i ämnet (Järvå & Dahlgren, 2013:315-317).

Joel Bests resonemang enligt viktimiseringssideologin består av en ansamling uppfattningar och idéer om hur offer bör bete sig och må. Det är till exempel väldigt vanligt att brottsoffer som blir utsatta för övergrepp blir paralyserade i stunden och inte kan försvara sig (Dagens Nyheter, 2016-09-24). Detta beteende kan bli ifrågasatt i efterhand och brottsoffret kan få förklara varför hen inte försvarade

¹ Ickebinär kan en person kalla sig som inte identifierar sig inom tvåkönsnormen. Ickebinär är inte ett fast begrepp utan har olika betydelse för olika personer.

sig. Denna ideologi uttrycks bland annat i media som förstärker dessa föreställningar om offer (Nilsson, 2003:83).

Christies teori om ideala offer kommer användas som ett kritiskt analysverktyg när vi analyserar medias framställningar av mordoffer (Christie, 2001). Det finns dock några punkter i Christies resonemang som inte kan tillämpas i sin ursprungliga form på detta arbete. Vid våld i nära relationer är alltid brottsoffer och gärningsperson bekanta med varandra så aktörerna är inte okända för varandra, vilket enligt Christie förtar en del av offrets brottsofferstatus (ibid:48). Kvinnor som blir misshandlade av sin partner börjar dock mer och mer få en legitim status som ett idealt offer. Tidigare sågs våld i nära relationer som "lägenhetsbråk", det vill säga "oväsen i huset", något som behövdes tystas ner. Nu har synen på detta ändrats. Christie förklarar det med att vi nått högre ekonomiskt välstånd och att kvinnor blivit mer självständiga. Idag arbetar kvinnor och är därför inte lika beroende av mannens inkomst som det kunde vara förr i tiden. Giftna kvinnor kan numera lämna sina män utan större konsekvenser och behöver därför inte stå ut med vad som helst. Det ses dessutom som mindre naturligt idag att en kvinna blir misshandlad i hemmet (ibid:49-50). Vi kommer ta med denna punkt i vår analys eftersom vi anser, i likhet med Christie, att kvinnor och män i nära relation ändå kan ges status som legitima brottsoffer även om det kanske är "lättare" att få denna status om offret och gärningspersonen är okända för varandra.

Vidare kommer brottsoffer som är aktuella i denna uppsats inte själva kunna hävda sin brottsofferstatus eftersom de inte längre är i livet. Att kunna hävda sin brottsofferstatus är något som Christie anser behövs för att ges en brottsofferstatus (ibid:50). Här kommer dock media in med sina framställningar av mordoffret och fyller upp rollen som den aktör med makten att hävda, eller inte hävda, denna status.

4. Metod

4.1 Kvalitativ metod

Eftersom vi vill undersöka om det finns en skillnad på hur relationsrelaterade mordoffer framställs i media så valde vi att utgå från en kvalitativ metod. Enligt Bryman fokuserar kvalitativ forskning på ord och forskaren vill förstå beteenden, värderingar och åsikter. Forskaren är inte enbart ute efter att generalisera materialet på en relevant population utan är dessutom ute efter att förstå meningen bakom individens beteenden och inte nödvändigtvis beteendet i sig (Bryman, 2008:371–372). Kvalitativ forskning har ingen uttalad eller i förväg bestämd form för att analysera texter (Lindgren & Lundström, 2010:113) men vi har valt att analysera texterna med hjälp av ett kodschema för att se

vad som ska noteras i artiklarna (Bergström & Boréus, 2014:54) samt genom att analysera texterna med hjälp av transitivitet och modalitet. Transitivitet undersöker skeenden eller relationer (Bergström & Borélius, 2012:280) och modalitet bedömer sannolikheten i ett påstående (detta diskuteras mer ingående nedan) (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:87).

Kvalitativ forskning har en kunskapsteoretisk utgångspunkt som kan beskrivas som interpretativistisk då den sociala verkligheten ska försöka förklaras genom forskarens tolkningar (Bryman, 2011:341).

Den kritiska diskursanalysen belyser att social praktik både konstituerar den sociala verkligheten och konstitueras av andra sociala praktiker (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:67). Språket i en diskurs är en handling som ger avsändaren möjligheten att förändra världen samtidigt som diskursen är formad av dess sociala utgångsläge och historia. Språket ses inte som neutralt på det sättet att det kan spegla en given verklighet (Bergström & Boréus, 2012:378). Språket är snarare en social aktivitet som formar den sociala verkligheten. En konstruktivistisk tolkning gör det möjligt att se på ett objekt som utan mening i sig. Det är subjektet som ger objektet mening även om det inte förnekas att objektet finns i den materiella världen, även utan att en person uppfattar det (ibid:379). Det är på så sätt som den sociala tillvaron kan påverka hur synen på objektet förändras. Verkligheten är därför till stor del en subjektiv uppfattning. Språket skapar på så sätt identiteter, relationer och ideologier. Forskaren saknar dock inte möjlighet att särskilja sant från falskt inom en diskurs, utan där sätter vetenskapens paradigms gränsen (ibid:402). Detta är det som är samhällets dubbla karaktär: det objektiva faktumet och det subjektiva meningsskapandet (Sohlberg & Sohlberg, 2009:249). Kunskapen skapas genom social interaktion. Det finns gemensamma sanningar som skapar premisserna för accepterade sociala handlingar, vilket gör att den sociala konstruktionen av kunskap får konkreta konsekvenser (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:11 f).

4.2 Diskursanalys

En diskurs är *“ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”* (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:7) och är med andra ord en etablerad struktur för hur något sägs och vad som sägs beträffande ett visst ämne. Diskursen skapar ett mönster som följs när ett ämne behandlas i olika sociala sammanhang (ibid.). På så sätt kan det exempelvis talas om en *“brottsoffer-diskurs”* och en *“relationsvåld-diskurs”*. En diskursanalys är analysen av diskursens struktur (ibid.). Det finns olika sorters diskursanalyser. Vad alla diskursanalyser har gemensamt är den grundläggande tanken att sättet att tala om ett ämne aldrig är neutralt och objektivt avspeglar verkligheten (ibid.). Det är diskurserna som både konstruerar och konstrueras av verkligheten (ibid:72).

Diskursanalys kan ses både som teori och metod. Diskursanalysen som teori kommer automatiskt med ontologiska och epistemologiska utgångspunkter beträffande språkets roll för sociala konstruktioner (ibid:10). Diskursanalyser har alltid en socialkonstruktivistisk grund (ibid.). Genom att använda oss av diskursanalys som metod kan vi undersöka kommunikationsprocesserna i tryckmedia i förhållande till den större samhällskontexten och relatera dessa till genusteori. Forskaren är fri att själv utarbeta lämpliga metodologiska system genom att kombinera verktyg från olika diskursanalytiska perspektiv (ibid.).

Denna uppsats kan kategoriseras under begreppet *kritisk forskning*, vilket visas i ansatsen att analysera och tydliggöra maktrelationer i samhället för att problematisera normativa perspektiv i syfte att bidra till social förändring (ibid:8).

4.3 Faircloughs kritiska diskursanalys

Faircloughs tredimensionella modell har sin grund i så kallad kritisk diskursanalys. Den tredimensionella modellen kommer användas som vårt grundläggande analysverktyg. Den kritiska diskursanalysen har en lingvistisk utgångspunkt med koppling till samhällsvetenskapen och syftar till att skapa social förändring (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:66).

Undermedvetna värderingar om genus kan komma att påverka hur brottsoffer framställs, och denna uppsats syftar till att tydliggöra dessa underliggande ställningstaganden beträffande vem det är som får brottsofferstatus i våra medier. Kritisk diskursanalys är en lämplig metod då det möjliggör ett helhetsgrepp på genusskapande i medias framställningar av relationsvåld. Enligt Fairclough har diskursen tre dimensioner. Den första är *text* det vill säga textens innehåll och mening. Den andra är den *diskursiva praktiken* (innehållande de olika subjektspositionerna som producerar och konsumerar texten). Den tredje, och sista dimensionen, är diskursen som den *sociala praktiken* (nivån där olika sociala strukturer konstrueras i ett makroperspektiv). Faircloughs tredimensionella modell är ett analytiskt verktyg som tillåter forskaren att utgå ifrån en lingvistisk analys, för att sedan gå vidare till att undersöka de grupper som producerat och konsumerat artiklarna och slutligen undersöks samhället som den diskursiva praktiken är en del av. Det är alltså frågan om ett tvärvetenskaplig perspektiv med både text- och samhällsanalys. I kvalitativa forskningsansatser finns det inte en fast ram för hur materialinsamling eller analys ska se ut, utan metoden får formas efter projektets karaktär (Bergström & Boréus, 2012:411).

I denna uppsats kommer den andra nivån, den diskursiva praktiken, inte diskuteras eller analyseras eftersom det inte är journalisternas eller textkonsumenternas ageranden som är målet med

undersökningen. Vikten ligger på den första och tredje dimensionen, det vill säga på texten och hur den kan tolkas utifrån genusteori på en samhällsnivå.

4.4 Transitivitet och modalitet

Journalister tolkar situationer och händelser men presenterar ofta tolkningarna som om det vore fakta (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:88). Vi har därför valt att analysera vårt material med hjälp av transitivitet och modalitet. Transitivitet analyseras på så sätt att man tittar närmare på hur händelser och processer binds samman med subjekt och objekt (ibid:87). Genom att analysera transitivitet vill man också förklara vilka ideologiska konsekvenser som vissa uttalanden eller formuleringar kan tänkas ha. Beroende på hur journalisten väljer att formulera sig i artiklarna kan olika tankar väckas hos mottagaren (ibid.). Vi kommer därför i vår analys vara uppmärksamma på hur journalisten valt att formulera sig, vad dessa formuleringar kan ha för underförstådd mening och hur mottagaren eventuellt kan komma att tolka dem. Ett exempel på när transitivitet analyseras är i följande citat: *Lördagen den 4 juni misshandlades hon i sin lägenhet i Bromma i Stockholm så svårt att hon senare avled* (Dagens Nyheter, 2016-10-25). I detta passiva uttalande har producenten utelämnat agenten och således kan själva händelsen ifrågasättas. Vem eller vad var det som misshandlade kvinnan? Skedde detta utan agent? Varför är hen i annat fall inte nämnd? Här har alltså producenten sett till att agenten inte hålls ansvarig eftersom producenten endast fokuserar på effekten. Handlingen som ledde fram till misshandeln nämns inte heller (ibid.).

Modalitet fokuserar på hur textproducenten förhåller sig till sina egna påståenden (ibid:87-88). Producenten kan formulera sig på olika sätt för att sedan bindas samman med sitt påstående. Vilket sätt producenten väljer att formulera sig på kan komma att få konsekvenser för diskursens uppbyggnad (ibid:88). Det finns olika slags modaliteter. Ett exempel på modalitet kallas för sanning, det är om producenten uttalar sig som om något vore sant. Detta kan ge mottagaren en känsla av att producenten är väl medveten om vad den skriver eller talar om och på så sätt ser uttalandet som sant och obestriddigt (ibid.). Detta sätt att uttrycka sig på ger texten hög affinitet.² Ett annat exempel kallas för tillåtelse och det är när producenten inte låter lika säker på sin sak genom att till exempel formulera sig på följande sätt: “man *kan* göra på detta sätt”. Genom att använda sig av denna modalitet ger producenten mottagaren tillåtelse att agera på ett eller annat sätt (ibid.). Ett annat sätt att använda modalitet är genom intonation, där producenten skapar en viss distans till sitt egna påstående. Detta kan också göras genom något som kallas för *hedges* då producenten använder ord som “liksom” eller

² Affinitet används för att belysa i vilken grad producenten håller med eller verkar hålla med om sitt egna påstående (Ibid:87-88).

“lite”. Använder producenten dessa uttryck får påståendet låg affinitet (ibid.). Journalister använder sig ofta av objektiva modaliteter, vilket är påståenden som inte nödvändigtvis är sanna. Till exempel “detta är bra” istället för att skriva “vi anser att detta är bra” (ibid.)

Genom att använda oss av modalitet kommer vi att vara uppmärksamma på hur journalisten väljer att formulera sig för att se om detta kan få konsekvenser för diskursens uppbyggnad. I följande citat: ”Han ska inte finnas ute i samhället. Annars är det nästa kvinna som blir misshandlad, eller dödad” (Dagens Nyheter, 2016-10-25), använder producenten sig av modaliteten *sanning* och *objektiv modalitet* eftersom det bygger på ett påstående som uppfattas som sant och obestridligt.

4.5 Forskningsdesign och avgränsningar

Vi valde ut materialet till vår analys genom ett så kallat målstyrt urval, vilket innebär att vi valde ut artiklarna med direkt hänvisning till vår huvudsakliga forskningsfråga (Bryman, 2011:350).

Vårt syfte med undersökningen var att ta reda på hur mordoffer framställs i media. Urvalet bestod av nyhetsartiklar. Detta för att beskrivningar av mordoffrets person inte görs i ledare, debattinlägg och liknande. Vi hade dock inga begränsningar som ledde till att urvalet bestod av nyhetsartiklar utan det var sökresultatet som skapade denna begränsning. När vi utförde vår sökning var artikelns omfång av stor vikt för oss och därför föll många artiklar bort som vi ansåg var för korta eller innehöll allt för lite information om mordoffret. Vi valde att endast ha med artiklar där mordoffren var vuxna (18 år eller äldre) eftersom vi anser att barn inte klassas in i begreppen “manligt/kvinnligt”. Barn är dessutom starkt diskursivt kopplade till kvinnor (Lindberg & Lundström, 2010:29) och detta skulle inte låta sig analyseras mot genusteorins dikotomi om manligt/kvinnligt eftersom vi då skulle behöva ha med ytterligare en aspekt - ålder.

För att få med rikstäckande tryckmedia valde vi att avgränsa materialinsamlingen till en kvällstidning och en morgontidning. Valet föll på Dagens Nyheter och Expressen eftersom dessa olika tidningar har en del gemensamt. De ägs båda av Bonnier AB och har samma politiska hållning, oberoende liberal (Expressen, 2016-12-25, Svenska dagstidningar). Båda tidningarna kan sägas ha stort inflytande på samhället med många läsare varje dag (Expressen, Dagens Nyheter 2013-01-31).

Vårt insamlade material består av 20 stycken artiklar mellan åren 2005 - 2017. Anledningen till att det blev just dessa årtal berodde på svårigheter att hitta artiklar där manliga offer beskrivs överhuvudtaget. De artiklar som knappt nämnde offret föll därför bort. Vi hade först tänkt oss ett tidsspann på 10 år men fick på grund av detta utöka tidsspannet med 2 år. Vi valde ut tio artiklar från Dagens Nyheter och tio artiklar från Expressen. Artiklarna handlar om tio olika mordfall, fem

mordoffer av manligt kön och fem av kvinnligt. Varje mordfall i vårt material finns representerat med en artikel från Dagens Nyheter och en från Expressen.

Vi valde att titta på relativt nya artiklar för att kunna analysera hur tryckpress skriver om mordoffer i dagsläget. Artiklarna som valdes ut var de som publicerats på tidningens hemsida så att vår undersökning skulle utgå ifrån samma material som finns tillgänglig för den breda allmänheten. De sökord som vi använde för att hitta artiklarna var: mord, dråp, sambo, flickvän, pojkvän, fru, man, relation, förhållande.

5. Metodologiska begrepp och etiska överväganden

5.1 Credibility och dependability

Kvalitativ forskning bedöms enligt begrepp som *credibility* och *dependability*. *Credibility* handlar om vilka utgångspunkter studien har, dess resultat och genomförande samt om forskarens tolkningar av studien är trovärdiga. För att få en uppsats med hög *credibility* har vi noggrant beskrivit vår metod och datainsamling samt redovisat våra resultat med många citat som stödjer våra argument samt tydliga hänvisningar till det empiriska materialet. *Dependability* handlar om forskningens beroende av forskarens perspektiv och om tolkningen kan härledas från själva undersökningen (Tiby, 2010:52). I vårt arbete kommer vi därför vara noggranna med att förankra våra argument i tidigare forskning och samtidigt vara medvetna om vår egen förförståelse av genusgörande i media för att kunna besvara våra forskningsfrågor på ett trovärdigt sätt (ibid:50).

Vi inledde denna studie med en förförståelse att det skulle bli lättare för oss att hitta artiklar där kvinnorna framställs som ideala offer och där media uttryckligen skulle beskriva vilket underläge kvinnan var i, i relation till mannen. I motsats till detta tror vi att artiklarna kommer framställa männen som blivit utsatt för brott utifrån männens prestationer eftersom begreppet brottsoffer inte stämmer in på vad som anses vara "manligt" (Åkerström, 2007:427, 429). På grund av vår förförståelse finns det en risk att vi undermedvetet kommer leta efter artiklar som styrker vår tes. Vi är dock medvetna om vår förförståelse och kommer därför arbeta aktivt för att inte söka efter artiklar som skulle bekräfta den. Till exempel så har vi på ett likartat sätt letat efter artiklar som framställer både manliga och kvinnliga offer och valt ut de som vi ansåg innehöll mest information om offret, vare sig det var en kvinna eller man. De sökord vi använde för att hitta artiklarna innehöll dessutom samma ömsesidiga relationsstatusar det vill säga pojkvän/flickvän, man/fru, sambo, partner och så vidare (se ovan under forskningsdesign och avgränsningar för exakta sökord).

5.2 Etiska överväganden

Eftersom vårt insamlade material kommer från massmedia behövs inget samtycke från personerna som ingår i vår studie (Vetenskapsrådet, 2002:9) och vi kommer därför återge samtligas namn, ålder och kön såsom de framgår i artiklarna.

Begreppet brottsoffer kan anses vara problematiskt eftersom vissa brottsoffer inte vill se sig själva eller bli sedda som brottsoffer. Begreppet kan anses vara kopplat till negativa begrepp som rädsla, hjälplöshet och svaghet (Nilsson, 2003:13). Vi har ändå valt att använda begreppet brottsoffer i vår uppsats för tydlighetens skull och eftersom det är ett vanligt förekommande begrepp. Under analysen kommer vi använda termen mordoffer istället för begreppet brottsoffer för tydlighetens skull.

Alla individer identifierar sig inte efter dikotomin man/kvinna (Sarnecki, 2013:229) men vi använder oss ändå av denna förenkling i detta arbete då denna dikotomi och den kvinnliga underordningen är vår teoretiska grund. Även om uppsatsen har en socialkonstruktivistisk ansats så görs ingen vinning på att inte använda begreppet kön (i bemärkelsen man och kvinna) i uppsatsen.

6. Analys

6.1 Tillvägagångssätt vid analysen

Vi började analysen på första nivån av Faircloughs modell genom att noggrant läsa igenom samtliga artiklar för att lättare få en överblick av dem och dess innehåll (Bergström & Boréus, 2014:55). Eftersom det är den grundläggande brottsofferdiskursen som är föremålet för analysen, närmare specifikt sättet tidningarna talar om mordoffer, så är det inte av intresse vem det är som har skrivit artikeln.

Därefter skapade vi ett kodschema som prövades på materialet.³ Analysfrågorna är utformade efter vår förståelse och har delvis baserats på Christies resonemang om det idealiska brottsoffret. Vi bestämde oss för att använda oss av kodningsenheter för att räkna vissa ord och teman som kunde visa på hur män och kvinnor framställs i vårt material (ibid:55, 65). Vi fick dessutom omformulera vissa frågor under analysens gång. Till exempel så utökade vi frågan om grundläggande information (yrke, ålder och liknande) om mordoffret till att även involvera frågan om vilka adjektiv mordoffrets beskrevs med för att lättare kunna se om det fanns några skillnader i hur mordoffren beskrivits (adjektiv är något som beskriver tillstånd, hur något är eller ser ut).

³ Se kodschema under avsnittet *Bilaga*.

När vi utförde vår analys var målet att se över diskurser som förekom beträffande mordoffer i nära relationer och koppla detta till genusteorin. Vi hittade fyra ofta förekommande teman, vilka presenteras som olika diskurser i resultatdelen.

Under genomläsningen av artiklarna uppmärksammade vi samtliga meningar i varje artikel för att se om de hade låg/hög affinitet och hur transitiviteten i meningarna såg ut. Efter att vi gått igenom mening för mening i varje artikel gjorde vi en sammanslagning av resultaten för att se vilka artiklar/meningar som hade låg respektive hög affinitet samt såg över hur artiklarna använde transitivitet.

Efter detta påbörjades den tredje dimensionen av Faircloughs modell där vi analyserade vårt resultat i relation till genusteorin. Förutom genusteorin så undersökte vi också hur ideala offer, viktimiteringsideologin och dagordningsteorin förhöll sig till de utvalda artiklarna.

7. Resultat

Efter flera noggranna och grundliga genomläsningar av artiklarna samt en jämförelse mellan svaren på vårt kodningsschema så tycker vi oss se ett mönster i hur media framställer manliga och kvinnliga mordoffer i nära relationer. Artikelförfattarna väljer framförallt att fokusera på gärningspersonen vilket lämnar ett mindre utrymme för beskrivningar av mordoffret. Vi tycker att det är ett större brottsoffer-fokus i artiklarna om kvinnliga mordoffer och tycker oss se att det finns en skillnad i hur män och kvinnor framställs. Även om både manliga och kvinnliga mordoffer omnämns ungefär lika ofta så omnämns männen i mera osentimentala och mindre omfattande beskrivningar, vilket stämmer överens med fynden i tidigare forskning som visar att brottsofferrollen i överlag är förknippad till kvinnor.

Vi tycker oss se fyra olika diskurser i vårt material. Vi har därför valt att presentera resultaten från vår analys tematiskt. Analysen resulterade i fyra olika diskurser; *Galna kvinnor*, *Typiskt genusgörande*, *Känslor* samt *Familj och vänner*. Dessa teman kommer presenteras nedan och diskuteras i relation till genusteori och tidigare forskning.

7.1 Galna kvinnor

Som vi nämnt ovan hade vi en del problem att hitta artiklar som beskrev manliga offer i överhuvudtaget. Artiklar där kvinnan är offret innehåller definitivt mer beskrivningar av hur hon var som person, vad hon kände eller kan tänkas ha upplevt i relation till gärningspersonen. Däremot hittade vi en intressant diskurs när vi analyserade artiklarna där män varit mordoffret. I nästan

samtliga av dessa texter blir gärningspersonen beskriven väldigt ingående och vissa uttryck och beskrivningar får de kvinnliga mördarna att framstå som psykiskt instabila och manipulerande. En kvinna *förlorade kontrollen* (Dagens Nyheter, 2006-02-16) en annan *har två sidor, en Jekyll och en Hyde*, (Expressen, 2005-09-29) och en tredje *styr unga män att mörda åt henne* (Expressen, 2017-03-20). Detta visar att beskrivningar av gärningspersonen (kvinnan) görs på bekostnad av mordoffret (mannen) i större utsträckning än då rollerna är ombytta. En möjlig tolkning av vad detta beror på kan vara att artikelförfattaren framställer det manliga brottsoffret som mer idealiskt genom att framställa den mördande kvinnan som en mer idealisk gärningsperson. I vårt samhälle förväntas en man alltid vara kapabel att försvara sig mot en kvinna men inte om hon är galen och oberäknelig.

I en artikel trycker journalisten till exempel på hur kvinnan försökt mörda mannen vid två tidigare tillfällen och hur hon planerat mordet på offret för att hon *inte hade kraft att avsluta förhållandet utan ville att pojkvännen helt enkelt skulle försvinna* (Dagens Nyheter, 2005-09-28). Att kvinnan tyckte att mord var en enklare lösning än att bara göra slut anser vi inte leder till någon annan slutsats än att hon måste vara psykiskt avvikande. I samma fall skriver journalisten, även om det inte har någonting med mordfallet att göra, en lång utläggning om hur gärningspersonen vid endast 15 års ålder planerat ett mord på hennes väninnas föräldrar samt planerat att tända eld på deras hus eftersom väninnan *var ju förbannad på sin mamma och pappa, så jag sa "tänd eld på huset, då slipper du ju dom"* (ibid.). Även detta exempel tycker vi visar att kvinnan framställs som om hon inte gör sunda proportionalitetsbedömningar.

I ett annat fall anser vi att gärningspersonen beskrivs som mycket förslagen. Journalisten får det att låta som att hon verkligen planerat mordet in i minsta detalj och hur hon helt oberörd begick ett mord på sin man med barnen sovande i huset för att få ut pengar från hans livförsäkring. Meningen *[n]är If begärde ett samtal [...] ställde den 42-åriga kvinnan snabbt upp* har hög affinitet, försäkringsbolagets uppgift om att kvinnan *snabbt* ställde upp ifrågasätts inte av artikelförfattaren och bygger upp en bild av en förslagen kvinna som inte fort nog kunde berika sig med försäkringspengarna från mordoffrets livförsäkring (Expressen, 2017-03-18).

I två fall trycker journalisten på hur kvinnan visat upp en lycklig bild av förhållandet på sociala medier en tid innan mordet (Expressen, 2012-08-27, Expressen, 2016-12-14). Detta anser vi får de brottsliga kvinnorna att framstå som antingen beräknade eller labila. En relevant fråga är varför artikelförfattaren väljer att ta upp aktiviteterna på sociala medier överhuvudtaget, hur berikar detta brottsberättelsen? En möjlig vinkel är just att trycka på det oberäkneliga (galna?) i att först skylta med sin kärlek för att kort därefter mörda sin partner.

I denna artikel förminskas kvinnan och framställs som galen, vilket kan ses i detta citat:

Som hon berättar ska han ha tagit stryppgrepp på henne, men hon har inga märken efter det (...). Ingemar Wallin hade tre djupa knivhugg. Sammanlagt hade han ett 30-tal stick och sår, från midjan och uppåt. Han hade sårskador på armar, hals och ansikte. Kvinnan hade en liten skada på ett finger (Expressen, 2012-08-27)

Återberättelsen av hennes syn på händelseförloppet har låg affinitet eftersom det inleds med orden ‘som hon berättar’ vilket inbjuder tanken att hon får med osanning. Ingen alternativ provokation från mordoffret presenteras, vilket skapar en lucka i berättelsen med talande tystnad. Följden blir att läsaren eventuellt ser händelseförloppet innan mordet som händelseöst vilket ger en bild av en oprovocerad attack. Lokutionen ‘*liten skada*’ syftar också till att stärka bilden av en våldsam oprovocerad attack från en tvivelaktig, galen(?) kvinna.

I ett annat fall skriver journalisten i en mening med hög affinitet att kvinnan *förlorade kontrollen och knivhögg mannen till döds*. Meningen ges hög affinitet eftersom det låter som om journalisten utan tvekan vet att det stämmer att det var just förlorad kontroll som föranledde mordet. Meningen därefter får däremot väldigt låg affinitet [*k*]vinnan hävdar att hon högg i panik vilket varken polis eller åklagare tror på (Dagens Nyheter, 2006-02-16) vilket genast sänker kvinnans trovärdighet. Ordet “hävdar” ger uttalandet låg affinitet vilket enligt oss kan få mottagaren att tro att kvinnan inte talat sanning.

En av artiklarna har rubriken [*f*]run tände eld på sin man - när han levde. Rubriken är det första mottagaren möts av och med denna rubrik så är saken redan klar; kvinnan är helt galen som tände eld på sin man - när han fortfarande levde. Hade journalisten utelämnat - *när han levde*, så hade kvinnan inte framställts som fullt lika galen enligt oss.

7.2 Typiskt genusgörande

Vår andra diskurs består i att tidningarna tydligt “gör genus” i relation till mordoffret. I en artikel sker ett typiskt genusgörande med orden [*d*]en i dag mördade kvinnan tyckte att mannen skulle ta ett större ansvar för barnen (Dagens Nyheter 2015-08-31). Meningen står i ett sådant sammanhang att läsaren kan inledas att tro att just detta var motivet till mordet men samtidigt kan texten tolkas som om detta var något hon tyckte rent generellt. Artikeln är dock formulerad så att det framstår som om hon dog för sin mammoroll, vilket inte bara skapar sympati för mordoffret utan också väldigt tydligt placerar henne i rollen som idealiskt offer. Det är en väldigt respektabel aktivitet att se efter sina barns bästa.

I en annan artikel sker ett möjligt genusgörande genom att beskriva kvinnan som *fysiskt totalt underlägsen* och *skyddslös* i relation till gärningspersonen (Dagens Nyheter, 2016-10-25). Detta exempel kan sättas i relation till den mördade mannen som hade hela 30 knivhugg men som ändå inte

på något sätt beskrevs som i underläge till den så gott som oskadda gärningspersonen (Expressen, 2012-08-27). Detta är ett möjligt genusgörande då båda dessa mordoffer troligtvis var skyddslösa eftersom gärningspersonerna saknade fysiska skador. Ändå är det bara det kvinnliga mordoffret som beskrivs i termer som skyddslös och underlägsen, vilket visar att främst kvinnor beskrivs i termer som kan kopplas till svaghet (Hirdman, 2001:71).

En annan artikel har en tydlig diskurs av genusgörande då mordoffrets kommande mammaroll ges stor vikt i sammanhanget. I artikeln uttalar åklagaren att graviditeten kan vara ett av motiven till mordet. Artikelförfattaren har dock valt att endast fokusera på denna möjlighet. En möjlig anledning till detta kan vara att mordoffret på detta sätt blir mer idealiskt. Precis som Christie (2001) resonerar om den äldre kvinnan som ett idealiskt offer så kan även den havande kvinnan komma nära den teoretiska idealfiguren, eftersom båda ses som fysiskt svaga.

*En dag i mitten av augusti hade hon varit på ultraljud. Enligt åklagaren Robert Beckard ville hon samma kväll visa upp bilderna för sin expojkvän och de stämde träff på lekplatsen.
(Expressen, 2015-10-15)*

I artiklarna med manliga mordoffer är typiskt genusgörande förekommande men i en annan form. Många artiklar beskriver männen genom deras yrke eller prestationer. En artikel skriver till exempel om hur *företagaren klargjorde* att han ville göra slut med sin fästmö och att hon då mördade honom (Dagens Nyheter, 2006-02-16). Begrepp som *klargjorde* anser vi för tankarna till auktoritet och styrka vilket ses som typiskt "manligt" (Hirdman, 2001:71). I andra fall skrivs det en del om människans intressen och hur de presterade i dessa. Ett exempel kan ses i följande citat:

*Ingemar älskade motorcyklar och tävlade i dragracing. Den 20 maj, nästan på dagen en månad före den mörka midsommarhelgen i Högbo, vann han guld [...] i dragracing
(Expressen, 2012-08-27).*

I vårt urval var det vanligare att människans yrke eller fritidsintressen omnämns än kvinnornas.⁴ Detta skulle kunna förklaras med hjälp av genusteorins historiska aspekt som placerar kvinnorna i hemmet medans människans "rörelseutrymme utgör hela världen" (ibid:86) där de ägnat sig åt förvärvsverksamhet och sport.

I kodningsschemat fanns en fråga som handlade om vilka adjektiv som finns i artiklarna för att beskriva kvinnliga respektive manliga mordoffer. De kvinnliga mordoffren har beskrivits som: *underlägsen, skyddslös, livrädd, världens snällaste, godhjärtad, ung och rädd* (Dagens Nyheter, 2016-10-25, Expressen, 2016-06-08, Expressen, 2015-02-27, Expressen, 2015-10-15). Det var ytterst

⁴ Se även skillnaden beträffande familj och anhöriga i avsnittet nedan.

få artiklar som beskrev manliga offer med adjektiv. Han beskrevs som *simkunnig, nöjd och övertygad* (Dagens Nyheter, 2017-03-18, Expressen, 2005-09-29). Att de manliga mordoffren inte ges någon närmare beskrivning med adjektiv anser vi visar att det är ovanligt att media beskriver män i samband med denna typ av brottsofferroll. Detta kan bero på att de tillstånd som ett mordoffer befinner sig i typiskt sett kopplas till attribut vi gärna tillskriver kvinnor i enlighet med den av genusforskningen identifierade dikotomin man/kvinna. Vidare kan det vara så att beskrivningar av ett manligt mordoffers person undviks så att hans roll i sammanhanget tonas ner. De adjektiv som vi har fått fram ur artiklarna är väldigt få beträffande både män och kvinnor men de som vi faktiskt fick fram är väldigt talande i sig. Att männen är nöjda, kunniga och övertygade medan kvinnorna är snälla, rädda och skyddslösa pekar åt genusforskningens dikotomi och tesen att allting kan genusdefinieras, även egenskaper, känslor och tillstånd.

7.3 Känslor

Ännu en diskurs som var framträdande under analysen var hur journalisterna beskrev mordoffrens känslor. Det framgår mycket tydligt att manliga offer mer sällan beskrivs i sentimentala ordalag. Kvinnliga mordoffer beskrivs desto oftare utifrån sina emotionella upplevelser. I en artikel skriver artikelförfattaren till exempel:

Händelseförloppet har inte varit helt kort och det måste antas att (kvinnan) känt dödsångest (Dagens Nyheter, 2015-08-31).

Detta är en väldigt kort artikel men ändå görs det plats för att beskriva hennes känslor. Gärningspersonens känslor nämns i överhuvudtaget inte alls i artikeln. Ett annat exempel kan ses i följande citat:

– Det är fruktansvärt. Hon har blivit mördad. Vi har gjort allt för att det här inte ska hända. Sista tiden var hon livrädd (Expressen, 2016-06-08)

Inte i en enda artikel om manliga mordoffer finns mannens känslor beskrivna. Inte ens i fallet om GHB-mordet (Expressen, 2005-09-29) där den mördade mannen blivit utsatt för både våld och ett tidigare mordförsök av sin flickvän. Han beskrevs inte som rädd, orolig eller liknande trots att han övervägt att polisanmäla kvinnan. Detta kan vara effekten av den tydliga dikotomin och uppdelningen av egenskaper som genusordningen manifesterar då män ses som intellektuella medan kvinnor är emotionella (Hirdman, 2001:38).

Det är inte bara det kvinnliga offrets känslor som beskrivs utan även de anhörigas känslor finns beskrivet på olika sätt. I en artikel står det att det var *mycket tårar i rätten*, och systemen till offret berättar att *mina föräldrar lider*, och sedan *brast både mamma och pappa ut i gråt* (Expressen, 2016-05-03). Det finns en stor skillnad i hur textproducenterna väljer att behandla mordoffrens familjer.⁵ Vi hittade ingenting som visade på att mannens familj sörjer på samma sätt som kvinnornas i artiklarna. Genom att beskriva familjens känslor så framhävs de kvinnliga mordoffren tydligare i brottsberättelsen. Avsaknaden av de mördade männens familjemedlemmars känslor stärker bilden av män som icke-emotionella varelser. Vi anser att dessa framställningar av mordoffrens familjer syftar till att väcka sympati för det kvinnliga offret vilket tjänar till att upprätthålla bilden av henne som ett mer idealiskt offer. Det går att resonera att samhället automatiskt kommer att utmåla kvinnor som mer ideala offer än män för då upprätthålls genusordningen genom att även mordoffer i nära relationer går att genusdefinieras efter dikotomin man/kvinna. En sörjande familj placerar den mördade kvinnan i hennes naturliga miljö kopplat till familj, hem och känslor. En man är, som redan konstaterat, inte kopplad till brottsofferrollen och genom att inte presentera den sörjande familjen förstärks inte den mördade mannens malplacering i historien om relationsvåld.

7.4 Familj och vänner

Familj och vänner omnämns, som vi nämnt ovan, oftare i relation till kvinnliga mordoffer. Kvinnans familj och vänner omnämns betydligt oftare i artiklarna än mannens. I de fall där mannens familj nämns är det som i följande citat:

Den 42-åriga kvinnan berättade under samtalet med If att hon, Aki Paasila och parets två barn åt middag på bryggan kvällen innan Aki Paasila hittades död. Hon ska sedan ha gått upp och nattat barnen, innan hon somnade (Expressen, 03-20).

I detta citat nämns förvisso *parets två barn* vilket indikerar att det är mannens barn. Men det är gärningspersonen som tydligare kopplas till sin mammaroll än vad mordoffret kopplas till sin papparoll. De nämns båda som föräldrar men hon ska ha gått upp och nattat dem innan hon själv somnade. Vi anser inte att det är relevant i detta fall att det var just mamman som nattade barnen. Journalisten kunde lika gärna skrivit "efter att barnen lagt sig/blivit nattade" eller liknande.

Det finns även skillnader på sättet de anhöriga blir omnämnda i texten, de manliga mordoffrens anhöriga omtalas ytterst kortfattat. Två talande exempel på hur ytligt manliga mordoffers anhöriga berörs i texterna är: *[d]en dödes anhöriga är underrättade* (Dagens Nyheter, 2012-06-22) och *[f]lera*

⁵ Se diskursen nedan.

bekanta rådde honom att gå till polisen - något som aldrig skedde (Expressen, 2006-02-01). De kvinnliga mordoffrens anhöriga kommer i flera fall till tals direkt i texten genom intervjuer och citeringar.

I flera fall där kvinnan är offret är dessutom familjen och deras utsagor en bärande del av texten. Detta är två exempel på hur mördade kvinnors anhöriga är aktörer i texterna:

Inför familjen berättade den misstänkte mördaren hur han tagit struptag på deras dotter och syster
(Expressen, 2016-05-03).

Familjens målsägandebiträde, Johan Lavås, ska träffa familjen under morgondagen för att gå igenom domen. – Jag utgår från att de är nöjda med domen eftersom detta var vad de hoppades på
(Dagens Nyheter, 2016-10-25).

I dessa citat visas det tydligt på vilken detaljerad nivå de mördade kvinnornas familjer omnämns i artiklarna. Detta kan sättas i relation till de ovan citerade styckena om männens “anhöriga och bekanta” där informationen är ytterst tunn och kortfattad, vilket visar att män inte gärna omnämns i samband med familjära band. Detta kan förklaras av genusteorin som menar att det är kvinnan som är kopplad till hemmet och sin familj (Hirdman, 2001:81).

8. Avslutande diskussion

Vår noggranna genomläsning av artiklarna har visat att Dagens nyheter och Expressen skriver om kvinnliga och manliga mordoffer på olika sätt. Det första som tydde på att det sker olika framställningar av mordoffer i nära relationer var det problematiska med att hitta artiklar med män som mordoffer. De artiklar om manliga mordoffer som vi dock kunde hitta var relativt sparsamma på beskrivningar av mordoffret. Både att artiklarna var få och beskrivningarna glesa har stöd i tidigare forskning då manliga brottsoffer i tidigare mediaforskning har förekommit i mer begränsad utsträckning än kvinnliga (Lindgren & Lundström, 2010:28–29). Lindgren och Lundström kom fram till att män som offer är mindre framträdande i media än kvinnliga offer eftersom media ofta tar sikte på kvinnlig utsatthet (ibid:107). I likhet med Lindgren och Lundström anser vi att detta kan vara ett tecken på att det finns sociala konstruktioner som gör det problematiskt att framställa män som brottsoffer. Om denna aspekt ska problematiseras ur ett genusperspektiv så kan det göras mot Hirdmans uppställda dikotomi om manligt och kvinnligt (Hirdman, 2001:71). Det finns tydliga idéer i vårt samhälle om män som starka och aggressiva (ibid:82) och kvinnor som den naturligt svaga och

underordnade (ibid:81). Detta gör att det är kvinnan som bättre passar in i brottsofferrollen, speciellt i våra fall då det handlar om mord i en parrelation.

Ester Pollack hade i sin forskning kommit fram till slutsatsen att brottsoffret nuförtiden ofta får spela huvudrollen i medias brottsberättelser. I vårt insamlade material finns det några exempel på artiklar som har en tydlig brottsoffer-vinkel, speciellt dessa där mordoffrets familj tillåts komma till tals i breda ordalag (Expressen, 2016-05-03). I många av artiklarna har dock mordoffret en relativt tillbakadragen roll och läsaren får nästan ingen tillgång till beskrivningar av dennes person (Expressen, 2016-12-14). Att vi hade svårt att hitta artiklar om manliga mordoffer tyder på att män inte "får" vara huvudrollsinnehavare i denna typ av brottsberättelser på samma sätt som kvinnor. Det finns förvisso en statistisk skillnad mellan antalet mördade män och antalet mördade kvinnor per år. Men även om det är vanligare att kvinnor faller offer för våld i nära relationer så visar vårt material att det finns en tendens att män inte ges samma utrymme i rollen som brottsoffer.⁶

I likhet med den tidigare forskning som bedrivits av Bo Nilsson angående hur brottsoffer framställs i svensk press anser vi också att media ofta ställer brottsoffret i relation till gärningspersonen. Vi delar även hans uppfattning att media framställer, i vissa fall, brottsoffret så att det ska passa in i Christies resonemang om det ideala offret (Nilsson, 2012:143). Det förekom att textproducenterna speciellt framställde kvinnliga mordoffer på sådant sätt att tankarna fördes till teorin om det ideala offret. Tydliga exempel på detta kan ses i en artikel med rubriken *Släpptes från fängelse - då dödade han Lotta* då redan rubrikens utformning visar på en farlig/stark part mot en svag (kvinnlig). I en annan artikel benämns mordoffrets mammaroll tydligt och hon framställs som en rädd men samtidigt modig kvinna som försökte göra det bästa av situationen för det ofödda barnet men som våldsamt mördades när hon räckte ut en hand till den blivande pappan. Ett svagt brottsoffer på en respektabel plats, som ägnade sig åt en respektabel aktivitet, men som blev mördad av en övermäktig gärningsperson. I båda dessa exempel hävdar media deras offerstatus genom att tydligt framställa offren som svaga, skyddslösa och aningslösa i relation till en stark och skoningslös gärningsman: *misshandlat kvinnan brutalt utomhus* (Expressen, 2015-10-15) och *[u]rsinningslöst våld mot huvud och ansikte* (Dagens Nyheter, 2016-10-25).

I begreppet idealt offer ligger en inbyggd förutfattad mening att det ideala offret är just en kvinna och gärningspersonen en gärningsman. Men hur ofta passar egentligen ett offer in på Christies samtliga punkter om hur ett idealt offer bör vara och bete sig? Christie menar själv att den äldre kvinnan som är på väg hem från att ha tagit hand om sin sjuka syster kan passa väl in på vad han menar med ett idealiskt offer. På vägen hem blir hon påhoppad av en stor man som stjälar hennes pengar

⁶ Se exempelvis diskurserna om känslor samt familj och vänner.

och som han går och köper sprit för (Christie, 2001:47). Dessa offer förekommer självklart i praktiken men är väldigt sällsynta. Att alla dessa punkter stämmer in samtidigt är inte vanligt förekommande. Kanske har den äldre damen ägnat sig åt en mindre respektabel aktivitet eller så behöver gärningspersonen pengarna för att köpa medicin åt sitt sjuka barn. Begreppet är användbart när Christies äldre och respektabla dam ses som den ena extremen på en flytande skala av mer eller mindre idealiska offer. Män placeras automatiskt längre ner på skalan då även gärningspersonen är relevant för bedömningen. Män är starka och stora och skulle därför kunna försvara sig själva (Christie, 2001:48), vilket blir ännu tydligare om gärningspersonen är en kvinna (liten och svag). I vår analys av artiklarna upptäckte vi en tendens att de mördade männen fallit offer för *galna kvinnor*. Redan i rubrikerna anser vi att kan detta urskiljas: *[g]jorde slut - fick halsen avskuren* och *[f]run tände eld på sin man - när han levde*. Vår tolkning är att en man inte kan vara ett idealiskt offer eftersom kvinnor generellt sett alltid är mindre och svagare. Därför är det svårt för män att få en offerstatus när de blivit utsatta för brott av en kvinna. Men om kvinnan är psykiskt instabil, oberäknelig och beräknad jämnas spelplanen ut, vilket kompenserar för hennes underläge. På så sätt får medierna männen att framstå som att de inte hade en chans gentemot den galna kvinnan eftersom hon är så oberäknelig och farlig.⁷ Den första rubriken: *[g]jorde slut - fick halsen avskuren* kan jämföras med ett annat fall som också föranleddes av att mordoffret ville avsluta relationen. Men här valdes det istället att tryckas på att gärningspersonen *[s]läpptes från fängelse - då dödade han Lotta*, vilket vi anser målar upp gärningsmannen som stor och ond medan den första rubriken målar upp gärningspersonen som galen istället.

Det som blir tydligt i alla ovan diskuterade diskurser är att det görs en åtskillnad i hur manliga och kvinnliga mordoffer framställs och att det går att koppla dessa till genusordningen, som i sin tur lagt grundstommen för idén om det ideala offret. Teorin om ideala offer är lika genusfärgad som samhället i övrigt, vilket media återspeglar och rekonstruerar i sina alster. Teorier om samhället kan inte frikoppla sig från de konstruktioner som samhället bygger på och därför kommer genusteori, ideala offer och media visa tecken på samma mönster, det vill säga spår av genusordningen.

I vårt material finns en tydlig tendens i diskursen om typiskt genusgörande då flera kvinnor benämns i relation till sina barn. I flera artiklar finns kvinnans mammaroll omnämnd. I ett fall finns det som den röda tråden genom hela artikeln (Expressen, 2015-10-15), vilket kan sättas i relation till både artiklarna om manliga mordoffer (som nästan inte alls omnämns beträffande deras papparoller) och till genusteorin som tydligt pekar på kvinnans roll som fru och mor (Hirdman, 2001:81).

⁷ Denna kompensation av mordoffrens manlighet kan också ses i diskurserna familj och anhöriga och känslor.

I diskursen känslor blir det tydligt att de manliga mordoffren inte sätts i samband med känslor, sina egna och andras, lika ofta som de kvinnliga mordoffren. Familj och vänners känslor som beskrivs i artiklarna sker i nästan samtliga fall när en kvinna är offret. Man kan därför se att genus görs även i denna diskurs. Kvinnan blir definitivt mer kopplad till sina egna och familjens känslor. Som vi nämnt ovan resulterar genusordningen i att vårt samhälle skapar en ordning där könen tillskrivs olika roller eller uppgifter. Det finns de som menar att kvinnan tillskrivits rollen som känslösam/känslostyrd men forskning på området har visat att detta inte stämmer. Män är inte mer rationella än kvinnor och kvinnor är inte mer känslostyrda än män (Forskning, 2015-10-22).

Viktimiseringsideologin har vi använt på vårt material genom att undersöka om media förstärker dessa föreställningar som finns om hur ett offer bör vara. Vi anser att det finns en koppling mellan hur media framställer mordoffer och föreställningen om dem. Media beskriver kvinnliga mordoffer utifrån en föreställning om hur ett "kvinnligt" mordoffer bör bete sig och det finns en stark koppling till Christies resonemang om det ideala offret, kvinnans roll i hemmet och hennes koppling till känslor och familj. Den kopplingen görs inte lika tydligt till manliga mordoffer. Istället formar media framställningen av de manliga mordoffren på sätt som kopplas till maskulinitet. Männerna sätts i relation till auktoritet, sina maskulina fritidssysslor och att de sällan tappar kontrollen.

Vi har även tittat närmare på dagordningsteorin och anser att det är av stor vikt att media framställer brottsoffer på ett mer jämställt sätt eftersom media kan påverka människors uppfattningar om brottsoffer och genus (Järvå & Dahlgren, 2013:315-317).

Genusteorin var mycket bra att använda för att besvara våra forskningsfrågor eftersom vi ville belysa just eventuella skillnader i hur media framställer mordoffer mellan könen. Vi anser att det finns tydliga skillnader på hur media framställer kvinnliga och manliga mordoffer i nära relationer. Skillnaderna blir tydliga i medias framställningar av mordoffer i nära relationer i våra fyra identifierade diskurser.

8.1 Vidare forskning

Även om detta arbete har en viktimologisk ansats så tycker vi att det som hade varit mest intressant att forska vidare på hade varit diskursen om galna kvinnor och hur detta förhåller sig till teorin om det ideala offret. Möjligtvis genom en större undersökning med flera brottstyper med kvinnliga gärningspersoner och manliga brottsoffer.

9. Källförteckning

9.1 Litteraturlista

Bergström, Göran & Boréus, Kristina 2012. *Textens mening och makt - metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* Lund: Studentlitteratur AB.

Bryman, Alan. 2011. *Samhällsvetenskapliga metoder* Oxford University: Liber AB.

Christie, Nils. 2001. "Det idealiska offret." i *Det motspänstiga offret* av Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid. Lund: Studentlitteratur AB.

Heber, Anita. 2012. *Brottslingen som brottsoffer*. i *Viktimologisk Forskning* av Heber, Anita. Tiby, Eva & Wikman, Sofia. Lund: Studentlitteratur AB.

Hirdman, Yvonne. 2001 *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber AB.

Järvå, Håkan & Dahlgren, Peter. 2013. *Påverkan och manipulation*. Lund: Studentlitteratur.

Lander, Ingrid. 2003. *Genus, normalitet och avvikelser i Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet* av Lander, Ingrid. Pettersson, Tove & Tiby, Eva. Lund: Författarna och studentlitteratur.

Lindgren, Simon & Lundgren, Ragnar. 2010. *Ideala offer, och andra – Konstruktionen av brottsutsatta i medier*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Nilsson, Bo. 2003. *brottsoffer*. Finland: Boréa Bokförlag.

Nilsson, Bo. 2012. *Brottsoffer i nutida svensk dags- och kvällspress – en studie i offerskapets logiker i viktimologisk forskning* av Heber, Anita. Tiby, Eva & Wikman, Sofia. Lund: Studentlitteratur AB.

Pollack, Ester. 2001. *En studie i medier och brott* Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.

Sarnecki, Jerzy. 2013. *Introduktion till kriminologi* Lund: Studentlitteratur AB.

Sohlberg, Britt-Marie & Sohlberg, Peter. 2009. *Kunskapens former* Malmö: Liber AB.

Tiby, Eva. 2010. *Aktivister och trafikanter - reflektioner över två observationsstudier i Frågor, fält och filter* av Roxell, Lena & Tiby, Eva. Lund: Studentlitteratur AB.

Winther Jørgensen, Marie & Phillips, Louise. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

Åkerström, Malin. 2007. *Coola offer. Unga mäns balansering av brottsofferidentiteten i Brotts i välfärden*, av von Hofer, Hanns & Nilsson, Anders. Stockholm: Kriminologiska institutionen Stockholms universitet.

9.2 Elektroniska källor

Brottsförebyggande rådet. 2017. *Brott i nära relationer*. Brottsförebyggande rådet. http://bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf (Hämtad 2017-05-23)

Brottsförebyggande rådet. 2017. *Våld i nära relationer*. Brottsförebyggande rådet. <http://bra.se/brott-och-statistik/brottsutvecklingen/vald-i-nara-relationer.html> (Hämtad 2017-05-01)

Brottsoffermyndigheten. 2012. *Brottsoffer och målsägande*. Brottsoffermyndigheten. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/om-oss/brottsofferkunskap/brottsoffer-och-malsagande> (Hämtad 2017-06-02)

Dagens Nyheter. 2016. *7 av 10 blir paralyserade vid våldtäkt*. Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/7-av-10-bli-paralyserade-vid-valdtakt/> (Hämtad 2017-05-18)

Dagens Nyheter. 2013. *Dagens Nyheter vinnare på tuff tidningsmarknad*. Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/ekonomi/dagens-nyheter-vinnare-pa-tuff-tidningsmarknad/> (Hämtad 2017-05-01)

Dagens Nyheter. 2013. *Män ofta utsatta för fysiskt våld i nära relationer*. Dagens Nyheter.
<http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/man-ofta-utsatta-for-fysiskt-vald-i-relationer/> (Hämtad 2017-05-20)

Expressen. 2016. *DN vs. Expressen är en 72 år lång fjät mellan två konkurrenter*. Expressen.
<http://bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2016/12/dn-vs-expressen-ar-en-72-ar-lang-fajt-mellan-tva-konkurrenter/> (Hämtad 2017-05-01)

Expressen. *Om Expressen*. Expressen. <http://www.expressen.se/om-expressen/om-expressen/>
(Hämtad 2017-04-28)

Forskning. (2015) *Nej, kvinnor inte mer känslostyrda än män*. Forskning.
<http://www.forskning.se/2015/10/22/nej-kvinnor-inte-mer-kanslostyrda-an-man/> (Hämtad 2017-05-22)

Nationella Sekretariatet för genusforskning. 2016. *Dikotomi*. Nationella Sekretariatet för genusforskning. <http://www.genus.se/ord/dikotomi/> (2017-05-11)

Statens medieråd. 2016. *Kvinnor och män i medier*. Statens medieråd.
<https://statensmedierad.se/larommedier/kallkritikvemvadvarfor/kvinnorochmanimedier.425.html>
(Hämtad 2017-05-22)

Statens medieråd. 2016. *Sociala medier*. Statens medieråd
<https://statensmedierad.se/larommedier/medierdaochnu/socialamediersuppkomstochroll.379.html>
(Hämtad 2017-05-01)

Svenska dagstidningar. *Politisk färg*. Svenska Dagstidningar
<http://svenskadagstidningar.se/politisk-farg/> (Hämtad 2017-05-01)

Vetenskapsrådet. 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Elanders Gotab.

9.3 Artikelförteckning

Dagens Nyheter. 2005-09-28 "*Kvinna dömd för GHB-mord*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/kvinna-domd-for-ghb-mord/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2005-09-29 "*Isabella, 21, mördade pojkvannen med gift*"

<http://www.expressen.se/nyheter/isabella-21-mordade-pojkvannen-med-gift/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2006-02-01 "*Gjorde slut - fick halsen avskuren*"

<http://www.expressen.se/nyheter/gjorde-slut---fick-halsen-avskuren/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens Nyheter. 2006-02-16 "*Kvinna åtalas för mord på fästman*"

<http://www.dn.se/arkiv/sverige/kvinna-atalas-for-mord-pa-fastman/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens nyheter. 2012-06-22 "*Kvinna misstänkt för mord på sambo*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/kvinna-misstankt-for-mord-pa-sambo/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2012-08-27 "*Flickvannen åtalas för mord på "Inke"*"

<http://www.expressen.se/nyheter/flickvannen-atalas-for-mord-pa-inke/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2015-02-27 "*Ung kvinna död i Finspång - man gripen*"

<http://www.expressen.se/nyheter/ung-kvinna-dod-i-finspang---man-gripen/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2015-03-04 "*Man häktad för mordet på 29-åriga Elin Falk*"

<http://www.expressen.se/nyheter/man-haktad-for-mordet-pa-29-ariga-elin-falk/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens Nyheter. 2015-06-15 "*Livstid för mord på sambo*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/livstid-for-mord-pa-sambo/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens nyheter. 2015-08-14 "*Kvinna hittad mördad hos ex-pojkvän*"

<http://www.dn.se/arkiv/nyheter/kvinna-hittad-mordad-hos-ex-pojkvannen/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens Nyheter. 2015-08-31 "*Livstid för knivmord på kvinna*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/livstid-for-knivmord-pa-kvinna/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2015-10-15 "*Loran, 24, åtalas för mord på ex-flickvän*"

<http://www.expressen.se/gt/loran-24-atalas-for-mord-pa-ex-flickvan/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens nyheter. 2015-12-17 "*Misstänkt mördare tidigare dömd för grovt våld*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/misstankt-mordare-tidigare-domd-for-grovt-vald/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2016-05-03 "*Rättegången fortsätter mot 24-åringen*"

<http://www.expressen.se/kvallsposten/misstankte-mordaren-i-ratten-jag-flippade/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2016-06-08 "*Släpptes från fängelse – då dödade han Lotta*"

<http://www.expressen.se/nyheter/slapptes-fran-fangelse--da-dodade-han-lotta/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens Nyheter. 2016-10-25 "*Martin Jonsson döms till livstid för mordet på Lotta*"

<http://www.dn.se/sthlm/martin-jonsson-doms-till-livstid-for-mordet-pa-lotta/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2016-12-14 "*Frun tände eld på sin man – när han levde*"

<http://www.expressen.se/kvallsposten/frun-tande-eld-pa-sin-man--nar-han-levde/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens nyheter. 2016-12-30 "*16 års fängelse för yxmord på maken*"

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/16-ars-fangelse-for-yxmord-pa-maken/> (Hämtad 2017-04-04)

Dagens Nyheter. 2017-03-18 "*Stärkta bevis mot Arboga-kvinnan*"

<http://www.dn.se/arkiv/nyheter/starkta-bevis-mot-arbogakvinnan/> (Hämtad 2017-04-04)

Expressen. 2017-03-20 "*Hemliga vittnet kan fälla Arboga-kvinnan*"

<http://www.expressen.se/nyheter/brottscentralen/hemliga-vittnet-kan-falla-arbogakvinnan/> (Hämtad 2017-04-04)

Bilaga

Analysfrågor

Vid textanalysen kommer följande frågor begrundas för varje text i syfte att besvara forskningsfrågorna.:

1. Hur stort fokus får mordoffret i artikeln?
2. Vad framkommer om mordoffrets identitet, namn, ålder, yrke och så vidare?
3. Med vilka adjektiv beskrivs mordoffret, ord som exempelvis *snäll*, *trygg*, *rolig* eller *ambitiös*?⁸
4. Var i artikeln finns beskrivningarna från fråga 2 och 3?
5. Hur framställs mordoffren, är de framställda i neutrala ordalag eller finns det något i beskrivningen som kan väcka läsarens sympati?
6. Finns det ord som traditionellt eller möjligtvis knyts till manligt och kvinnligt?
7. Vilka personer kommer till tals genom artikeln genom citat eller intervju?
8. Hur väl stämmer framställningarna av offren överens med Christies resonemang om ett "idealt offer"?
9. Omnämns mordoffrets anhöriga i artikeln, det vill säga andra anhöriga än den mordmisstänkta partnern och hur ofta sker det?

⁸ I denna fråga bortses från adjektiv som har direkt koppling till själva mordet så som *mördad*, *dödad*, *misshandlad* och liknande då samtliga mordoffer kommer beskrivas på detta sätt. Däremot kommer mordoffrets tillstånd och känslor kring mordet att tas med så som exempelvis *rädd*, *svag*, och *ångestfylld*.